

## Første demokratiske valg i Strinda

### En nasjonal begivenhet i Lade kirke for 200 år siden

Av Jan P. Breida

**Den 14. januar 1814 avstod kong Frederik den 6. Norge til kongen av Sverige «for evig tid». Det var resultatet av et «stormaktpill» der det gjaldt å overtale svenskenes kronprins Carl Johan til å bidra i kampen mot Napoleon, Danmark-Norges allierte. I dette «spillet om Norge» ble Kieltraktaten utformet som stormaktens garanti for norsk underkastelse. Ingen hadde imidlertid spurt nordmennene, som hadde følelsen av å bli solgt som kveg. Det ville de ikke finne seg i, og da den unge arveprins og stattholder Christian Frederik var villig til å stå i spissen for en norsk frihetskamp, fikk han massiv oppslutning.**

#### **En ekstraordinær bededag i Strinda**

Fredag den 11. mars 1814 møtte strindingene til en ekstra tillyst bededag i bygdas gamle hovedkirke på Lade. Den aldrende visepastor Peder Schelderup hadde ikke alt for lang kjøretur fra sitt hjem Ringve, han skulle forrette i en gudstjeneste så annerledes enn de han gjennom årene var vant til å lede. Det skulle bli en av hans aller siste embedshandlinger. Liturgien med salmer og bibelord hadde han fått tilsendt som

instruks fra selveste biskop Peter Olivarius Bugge. Nå nærmet han seg 70 år, men sanneligen følte han seg mer spent og oppstemt enn noensinne tidligere. Det var noe overordentlig stort som skulle foregå, for på denne bededag gjaldt det ikke bare menighetens og den enkeltes, men hele fedrelandets frelse!

Fra tidlig morgen hadde kirkeklokken kalt inn til denne ekstra bededagen i Strindens prestegjeld. Før klokken 11 satt folk benket i Lade kirke, en broket forsamling av bønder, embedsmenn, kjøpmenn, håndverkere og en og annen militærperson fra hele den vidstrakte bygda. Det hvilte en spent forventning over kirkelyden. Ikke mange var klar over at det var landets nye regent, prins Christian Frederik, som stod for regien fra først til sist med et opplegg som biskopen hadde formidlet videre til prestene. Snart stod Schelderup der oppe på prekestolen og takket høytidelig alle som var kommet for å delta i det store som her skulle foregå. For nu var endelig dagen kommen da Strindens innvånere skulle få delta i avgjørelsen av Norges skjebne etter at folket var blitt løst fra sin troskapsed til danskekongen. I denne stund var det en Guds gave at nordmennene hadde prins Christian Frederik midt iblant seg og at denne regenten ville bygge på folkets vilje. Han var



Lade kirke var i 1814 hovedkirke for Strinda prestegjeld og en av de 180 «valgkirker» fra 1814 som fremdeles finnes i dag (av opprinnelig 300 kirker). Kirkene var tidlig på 1800-tallet gjerne sentra for det offentlige liv, og de ble våre første valglokaler. Foto 2014: Knut L. Vik.

den rettmessige tronarving, men hadde selv sagt at han ville finne Kronen dobbelt skjønn, om den raketes ham av et takknemlig folk.

Schelderup hadde talt med både kraft og fylde, slik biskopen krevde at hver prest i Søndre Trondhjems amt skulle gjøre, og annonserte deretter viktige kunngjøringer. Dermed ble to kongelige meldinger lest opp: Først kong Fredrik den sjettes kunngjøring av 18. januar om avståelsen av Norge, dernest Christian Frederiks «åpne brev» til folket av 19. februar der han bl.a. erklærte seg som Norges regent og innkalte folkevalgte delegater til en grunnlovgivende forsamling til Eidsvoll den 10. april.

Etter dette ble menigheten stilt ovenfor følgende høytidelige spørsmål: ”*Sverge I, å hevde Norges selvstendighet, og å*

*våge liv og blod for det elskede fedreland?*”

Alle løftet hånden og svarte i kor: «*Det sverger vi, så sant hjelpe oss Gud og hans hellige ord!*»

Deretter gikk Peder Schelderup igjen på prekestolen og holdt tale over Salme 62, 8–9, et skriftsted som Christian Frederik selv hadde valgt for alle prester i hele landet.

### **Valgmansvalget**

Til slutt var tiden kommet til valget, det første nasjonale valg i Strindas historie. Kildene gir få detaljer om hvordan det skjedde, men trolig ble det gjort skriftlig ved valgsedler. Retten til å stemme hadde alle de mannlige oppmøtte som var over 25 år, og som enten var embedsmenn, proprietærer, bønder eller jordeiere. Blant de fremmøtte skulle velges to



For å markere grunnlovsjubileet har riksarkivet og riksarkivaren i fellesskap satt opp slike blå plaketter i 2014 ved alle de bevarte valgkirkene fra 1814. Denne plaketten står ved inngangen til Lade kirke. Foto: Knut L. Vik.

valgmenn, og minst en av dem skulle være bonde. De to skulle representere Strinda når de i neste valgongang, i slutten av mars, skulle reise til Melhus for å møte valgmenn fra de andre prestegjeldene i Søndre Trondhjems amt (Sør-Trøndelag). Her skulle de velge tre representanter til en riksforsamling på Eidsvoll. Slik begynte demokratiets historie i Strinda, med Lade kirke som valgarena.

Ved flertall blant de fremmøtte ble følgende to valgmenn utpekt:

Proprietær *Hr. Reinholt Johannes Schi-ve*, eier av Elgesæter gård i Lade sogn.

Bonde *Ole Olsen Teslien*, Lade sogn.

Som bevis på at edsavleggelsen og valget hadde foregått forskriftsmessig i Strinden Menighet, ble en Adresse utformet. Den var stilet til Christian Frederik og ble underskrevet av de tilstedeværende øvrighetspersoner og embetsmenn samt tolv av menighetens «agtværdige Mænd». Sammen med tilsvarende skriv fra amtets øvrige menigheter fungerte Adressene senere som representantenes «fullmakter» ved oppmøtet på Eidsvoll i april.

### Adressen fra Strinden Menighed

Til Hans Kongelige Høyhed, Christian Frederik, Norges Regent Prinds til Danmark, Hertug af Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg.

Af Hans Kongelige Majestæts, Kong Frederik den 6tes aabne Brev af 18de Januar indeværende Aar for Indvaanerne i Strinden Menighed, Dalernes Prostie i Søndre Trondhjems Amt, erfares at Allerhøystsamme, med en Freds-Tractat af 14de samme Maaned, har afstaaet Kongeriget Norge til Hans Majestæt Kongen af Sverig, og i følge deraf, i førbenevnte aabne Brev afløste Norges Indbyggere fra deres Hyldnings- og Troeskabs-Eed til Danmarks Konge.

Da bemeldte Menigheds Indvaanere ligeledes, af Deres Kongelige Høyheds naadigste aabne Brev af 19de Februar dette Aar have erfaret at Høystsamme, af Kjærlighed til det norske Folk, naadigst har sat sig i Spidsen for samme som dets Regent, for at hævde dets Selv-

stændighed, hvorfor ved nærværende Adresse, paa bemeldte Menigheds Vegne, nedlægges den underdanigste Tak, saa som de Stemmeberettigede Indvaanere af førnevnte Strindens Menighed, Fredagen den 11te Marti dette Aar, i Strindens Præstegjelds Hovedkirke, Lade kaldet, efterat Eed til Fædrelandets gode Sag var aflagt og Gudstjenesten endt, ifølge Deres Kongelige Høyheds naadigste Opfordring, foretaget Valg af 2de blant Menighedens bosatte Mænd, hvilke som Valgmænd, paa Strindens Menigheds Vegne, have at begive sig til det af Over-Øvrigheden berammede Møde, der holdes paa Meelhuus Gaard Mandagen den 28de Marti førstkommende, for at overbringe nærværende Adresse, samt samlede med de øvrige Menigheders Afsendte, at vælge 3 Mænd til at frembære denne underdanigste Adresse og paa Folkets Vegne at møde og stemme med den berammede Forsamling af Nationens udvalgte Mænd, som ifølge Deres Kongelige Høyheds naadigste Bestemmelse, holdes paa Eidsvold den 10de April førstkommende. Og bleve da, ved Stemme flerhed, til Valgmænd for bemeldte Strindens Menighed valgte:

Proprietær Hr Reinholt Johannes Schive, Eier og Beboer af Gaarden Elsæter i Lade Sogn, og Bonden Ole Olsen Teslien af samme Sogn. Vi giver bemeldte 2de Mænd herved, paa Strindens Menigheds Vegne, Fuldmagt til, som ovenfor anført, at overbringe nærværende underdanigste Adresse, samt at møde og

stemme, ved det ovennevnte berammede Møde paa Meelhuus den 28de Marti førstkommende.

Strinden i Dalernes Prosti, Søndre Trondhjems Amt, den 12te Marti 1814

Underskrifter:

Prof. og Stiftsoverrettsassessor Christian Krogh, rittmester Broder Lysholm Krogh, lieutenant Torkil Nøstan, stedets prest Peder Schelderup, Jørgen Lorents Wold, Gunder Ulstad, Ingebrigt Jonassen Hoem, Anders Monsen Selsbak, lensmann Ole Andreas Wold, John Knudsen Bjørnstad, Peder Andersen Vighamer, Peder Halvorsen Digre, Bjørn Andersen, Christen Andersen Gjervan.

### Strindas første valgmenn

Proprietær *Reinholt Johannes Schive* og bonde *Ole Olsen Teslien* var godt kjent blant folk i bygda. Fire år tidligere var de begge med på å stifte «*Selskabet for Strinden Præstegjelds Vel*». Her ble Reinholt Schive første formann mens Ole Olsen Teslien var styremedlem i en årrekke. Selskapet fikk snart over 100 medlemmer og innledet landbrukssamvirket i Strinda. (Se *Årbok for Strinda historielag 2011*).

**Reinholt Johannes Schive (1766-1835)** var prestesønn, oppvokst i Orkdal. Etter eksamen ved Trondhjems Katedralskole i 1787 fulgte Reinholt i farens fotspor og studerte teologi i Kø-

benhavn. Han tok embetseksamen, men praktiserte aldri som prest. I stedet valgte han et liv som proprietær og eiendomsforvalter etter sitt giftermål med Adelgunda Christiane Gjertsen\*, den velstående enken etter Hans Fredrik Klingenberg. Dermed kom han i besittelse av den gamle Klingenbergeske eiendom Elgeseter gård, som strakte seg fra Sluppen i sør, omfattet Øya og Nidarø og dessuten store arealer mot sørøst, som Singsaker og Gløshaugen. Flere gårdparter ble imidlertid utparsellert både før og etter eierskiftet. Byborgere kjøpte seg her landsteder som Lerken- dal, Tempe, Sorgenfri, Tilfredshet og Nidarø.

I tillegg til Elgeseter omfattet Schives eiendom også avlsgården Kuset i Malvik, som han kjøpte i 1806. Denne eiendommen omfattet bl.a. seterbruket Schivevollen, som senere i en periode var i bruk som turisthytte for Trondhjems Turistforening.

**Ole Olsen Teslien (1770-1851)** var lærer og gårdbruker på Røros før han flyttet med familien og sine foreldre til Strinda i 1801. Her kjøpte han og faren Ole Mikkelsen i 1803 hver sin part av den gamle storgården Tesli i Strinda.

---

\*. **Adelgunda Christiane f. Giertsen** (1769-1852), født i 1770, datter av kaptein Gjertsen på Huseby gård i Leinstrand. Ekteskapet med Reinholt Johannes Schive ble inngått året etter at hennes første mann, Hans Fredrik Klingenberg, døde i 1799.

(Nedre og Øvre Tesli), og Ole tok gårdsnavnet til slektsnavn. Noen år senere kjøpte Ole også farens del, og ble dermed å regne som en virkelig storbonde i Strinda. Ved siden av interessen for innovasjoner i landbruket ble han etter hvert en velkjent mann i bygdas offentlige liv. Han var bl.a. med i kommisjoner som tok seg av skole- og fattigstellet, fungerte som konstituert lensmann en periode og tok initiativ til å starte Strindens Sparebank i 1842.

Utnevningen til valgmann til Riksforsamlingen 1814 innledet et politisk virke der han kom til å representere amtet på Stortinget i 1818.

### **Valget på Melhus gård**

Sannsynligvis slo Strindas valgmenn Reinholt Johannes Schive og Ole Olsen Teslien følge på ferden til Melhus den 27. mars. Ved ankomsten hadde de sluttet seg til kjøredoninger fra andre distrikter i amtet. Stiftamtmann Trampe hadde nemlig kalt sammen alle amtets 34 valgmenn til møte hos gjestgiver Nils Jensen Melhus på Melhus gård den 27. og 28. mars. Fra Søndre Trondhjems amt skulle de her på Melhus gård velge 3 representanter til riksforsamlingen. Over halvparten av valgmennene var bønder, resten var prester, andre øvrighetspersoner eller proprietærer. Avstemmingen ga flertall for å sende følgende 3 representanter til Norges grunnlovgivende forsamling på Eidsvoll:



Tegning av Melhus-gården og Melhus kirke fra 1842 etter et maleri av C. M. Tegner. Vi ser hovedbygningen på gården som den gangen var tingstue for Melhus tinglag. Her foregikk valget av representanter fra Søndre Trondhjems amt den 28. mars 1814. Kirka på bildet var valgkirke for Melhus, men ble revet og erstattet med en ny kirke omkring 1890. Kilde: Menighetsblad for Melhus prestegjeld nr. 1/2014. Foto: Norsk folke-museum.

### **Klokker *Lars Forseth* fra Klæbu**

Født i Klæbu 1757. Var 1. representant for Søndre Trondhjems amt og skulle bære fram fullmaktene for prinsen. Gårdbruker på Forset i Klæbu. Han var også klokker og lærer i bygda, og samtidig en kyndig snekker som blant annet var byggmester for Klæbu kirke i 1789-1790 sammen med faren.

### **Sorenskriver *Anders Rambeck* fra Meldal**

Født i Kvikne 1767, ble jurist og senere sorenskriver i Orkdal fra 1800. Eide gården Syrstad i Meldal.

### **Sogneprest *Jacob Hersleb Darre* fra Klæbu**

Født i Overhalla 1757. Populær sokneprest i Klæbu siden 1797. Var også

svært interessert i arkeologiske og topografiske emner.

### **Andre sørtrøndere på Stortinget**

I tillegg til disse tre delegatene som ble valgt på Melhus, møtte 7 andre sør-trønderske representanter på Eidsvoll Verk den 10. april 1814. De ble valgt fra byen Trondheim og fra amtets militære avdelinger. Kjøpmann *Peter Schmidt* jr. (32) og justitiarius *Andreas Rogert* (60) var Trondheims utvalgte, mens de fem militære representantene var kaptein *Georg Ulrich Wasmuth* (26), kaptein Jacob Lange (47), sersjant *Daniel Larsen Schevig* (28) og sersjant *Helmer Andersen Gjedeboe* (28) som representerte de to Trondhjemske Infanteriregimenter, og dessuten kaptein *Richard Floer* (47) fra Røros Bergkorps.

## **Skriveren, presten og klokkeren som dro til Eidsvoll for lage grunnlov**

De tre delegerte fra Søndre Trondhjems amt hadde neppe stunder til å gruble over spørsmål som gjaldt statsrett og politikk under den strabasiøse reisen mot Eidsvoll. De hadde mer enn nok med å holde seg fast i skinnfellen under sledeferden over fjellet. Senere måtte de rett som det var ut og vasse i løssnø og gjørme, for vårmeltinga hadde satt inn disse tidlige aprildagene. Veien sørover var nærmest ufremkommelig både for slede og vogn.

Et par dager før påske nådde de endelig fram til gården Grue, der de hadde fått anvist plass. Gården lå 8-9 km fra Eidsvoll og bød på uhygieniske, nærmest helsefarlige boforhold. Karene knurret og ga seg ikke før de fikk tak over hodet og hver sin gode seng på gården Heiret. Her var det blide vertsfolk og godt stell, ifølge sogneprest Darre, og her ble de boende i nesten 6 uker. Det var den tida det tok å gi landet en grunnlov på Eidsvoll, og som i et eventyr var Norge blitt en selvstendig stat.

Deres selvstendighetsvilje hadde seiret, men ikke uten kostnader. En rask kalkulasjon viste at skriveren, presten og klokkeren fra Søndre Trondhjems amt hadde hatt store utlegg på reisen og under oppholdet på Eidsvoll. De hadde lagt ut en samlet sum på hele 2151 riksdaler til bl.a. tjenere, mat og drikke samt

nye hjulvogner de måtte kjøpe på Eidsvoll. (Sledene måtte de selge for en billig penge). Den 30. januar 1815 fikk amtmannen i Trondheim, Fredrik Trampe, brev fra disse Eidsvollsmennene. De krevde dekning for 2151 riksdalers utlegg de måtte betale for reise og opphold på Eidsvoll i 1814. Saken ble raskt behandlet i Stiftsdireksjonen, der både amtmann Trampe og biskop Bugge i følge stiftets regnskap raskt sørget for full erstatning til tross for at utgiftene manglet kvitteringer. Summen de søkte dekning for tilsvarte livslønn for en gårdsdreng eller prisen på 60 tønner bygg.

Men det skulle ennå gå 12 år før verdens første folkelige og offentlige 17. mai-tog dristet seg til å hedre Eidsvollsmennene. Etter initiativ fra Matthias Conrad Peterson gikk da tusenvis av trøndere fra folkefesten på Ilevollen med sang og hurrarop gjennom byens gater.

### **Kilder**

Strinda bygdebok, bd. 1. Gårdshistorien. Strinda bygdebokkomité, 1939.

Thaulow, Chr.: *Sognepræst C. H. Darres Dagbog* under Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Kr.a. 1878.

Ministerialbok Lade kirke 1781-1817 (prestens ref. fra bededagen 11/3 1814.)

Riksarkivet. Arkivverket (digitalisert): *Våre første nasjonale valg*.

Eidsvollfullmakter fra landdistriktene.

Trondhjem Stift og Søndre Trondhjems Amt, jour.saker 1820. SAT.

WikiStrinda. Strinda historielags leksikon.